

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКУ КУЛТУРУ ПРИШТИНА – ЛЕПОСАВИЋ
INSTITUTE FOR SERBIAN CULTURE PRISHTINA – LEPOSAVIC

Тематски зборник

УБИСТВО И САМОУБИСТВО
У НАУЧНОМ И УМЕТНИЧКОМ
СТВАРАЛАШТВУ

ISBN 987-86-89025-53-8

Тематски зборник УБИСТВО И САМОУБИСТВО У НАУЧНОМ И УМЕТНИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ

Лепосавић, 2024

Тематски зборник научних радова од међународног значаја

**УБИСТВО И САМОУБИСТВО У НАУЧНОМ
И УМЕТНИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ**

УБИСТВО И САМОУБИСТВО У НАУЧНОМ И УМЕТНИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ

(Тематски зборник научних радова)

Издавач

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић
имејл: institut.skr@gmail.com

За издавача

Проф. др Драган Танчић

Главни и одговорни уредник издавачке делатности

Проф. др Драган Танчић

Уредили и приредили

Др Ивана Женарју Рајовић, виши научни сарадник
Др Сена Михаиловић Милошевић, научни сарадник
Др Марина Мијатовић, научни сарадник
Др Петар Ристановић, научни сарадник

Научни савети и публикације

Проф. др Драган Танчић, редовни професор, Институт за српску културу
Приштина – Лепосавић

Др Јасмина Ахметагић, научни саветник, Институт за српску културу
Приштина – Лепосавић

Проф. др Миодраг Гордић, редовни професор, Факултет за пословне студије и право,
Универзитет УНИОН „Никола Тесла“

Проф. др Неђо Даниловић, редовни професор, Универзитет МБ

Проф. др Весна Балтезаревић, редовни професор, Мегатренд универзитет
Др Драгана Јањић, научни саветник, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Марија Јефтимијевић Михајловић, виши научни сарадник,
Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Др Марина Мијатовић, научни сарадник, Институт за српску културу
Приштина – Лепосавић

Лектура и коректура

Др Јелена Војиновић Костић, ванредни професор

Компјутерска обрада

Миодраг Панић

Штампа

ГИД „Рi-press“, Пирот

Корица: Надгробни споменици у порти манастира Сочанице (И. Женарју Рајовић)

Тираж 150

ISBN 987-86-89025-53-8

Тематски зборник научних радова
од међународног значаја

**УБИСТВО И САМОУБИСТВО
У НАУЧНОМ И УМЕТНИЧКОМ
СТВАРАЛАШТВУ**

Лепосавић, 2024

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	11–16
-----------------	-------

ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Јасмина М. Ахметагић, <i>Самоубиство: Случај Рјејнин</i> (Милош Црњански: Роман о Лондону)	19
Мирјана М. Бечејски, „Прича је основни принцип ума.“ <i>Наративна епистола у збирци документарних прича</i> Зашто сам убила Љиљане Бинићанин	39
Јелена М. Војиновић-Костић, <i>Језичке карактеристике</i> <i>ојрошћаних писама самоубица</i>	55
Сена М. Михаиловић Милошевић, Ана М. Мумовић, <i>Од вишешкој</i> <i>одобравања до балијске размјљивости: Време у коме</i> <i>„иушка само суди“ у иријовейкама Гријорија Божовића</i>	67
Ана М. Андрејевић, <i>Самоубиство у енглеској ренесансној култури</i>	87

ПОЛИТИКОЛОГИЈА, ПРАВО, СОЦИОЛОГИЈА И КУЛТУРОЛОГИЈА

Драган Љ. Танчић, Волфганг Рорбах, Снежана М. Простаченко, <i>Самоубиство и право на животи</i>	107
Јана Комар Владимирова, <i>Трагедија ираћанској раћи у Донбасу</i> <i>у сјоменицима</i>	123
Јуриј В. Шахин, <i>Масовна убиства ираћана Одесе:</i> <i>Реакција међународних организација</i>	139
Тодор Галунов, <i>Правосудна реформа БЗНС-а</i> <i>и иолијичких иартија (1920)</i>	147
Когут Виктор Григорјевич, Нуришев Генадиј Николајевич, <i>Поводом иијања „албанизације“ Балкана</i>	155
Баранецки Андреј Наумович, <i>Унишћавање народа СССР-а</i> <i>и ироблем аргументације њејове самоидентификације</i>	161

Марина Д. Мијатовић, <i>Самоубиство као последица насиља у партизанском односу</i>	179
Бојан Н. Шево, Полона Шпрајц, Наталија Киренко, <i>Самоубилачки тероризам и жртве самоубилачкој тероризма</i>	191
Срђан Ж. Словић, <i>Тероризам као појединачни или колективни акт насиља</i>	203
Ратомир Д. Антоновић, <i>Етички аспекти хомицида</i>	215
Ненад М. Антонијевић, <i>Пресуда Окружној суда у Београду против Вилијама Клиниона и осталих, од 21. септембра 2000. године, као историјски извор за убиства грађана СР Југославије у НАТО агресији 1999. године</i>	231

ИСТОРИЈА, АРХЕОЛОГИЈА, ЕТНОЛОГИЈА

Марко П. Атлагић, Александар Л. Мартиновић, Филип М. Обрадовић, <i>Масакар у Сребреници 1995. године је највећи тријумф пројатанде</i>	253
Анчев Стефан Иванов, <i>Самоубиство корисника неолибералној модела управљања својом</i>	267
Весна С. Зарковић, <i>Дипломатски представници Русије међу српским народом почетком XX века – жртве балканске политике</i>	281
Милутин Д. Живковић, Ивана С. Женарју Рајовић, <i>Облици терору као прашеће појаве етничкој и верској насиља на Косову и Метохији и Старој Рашки (1878–1945)</i>	303
Божица Ж. Славковић Мирић, <i>Утицај (само)убиства албанској министра привреде Нако Стуруа на југословенско-албанске односе (1945–1948)</i>	317
Далибор З. Велојић, <i>Смртност војника на територији косовске дивизијске области 1919–1934</i>	335
Ена С. Мирковић, <i>Ликвидација „народних непријатеља“ и „сарадника окупатора“ у Београду после Другој светској рат</i>	349
Урош С. Шешум, <i>Убиство четничкој војводе Глиора Соколовића 1910. и српска јавност</i>	373
Ратомир З. Миликић, <i>Жртве у државним ударима у модерној српској историји до 1941. године</i>	385

Петар Р. Ристановић, <i>Убиство Данила Милинчића 1982. године и ошварање косовској ишћања у српској јавности</i>	403
Немања Ж. Девић, <i>Самоубиства у траћанском райу у Србији 1941–1945. године</i>	421
Миомир Б. Гаталовић, <i>Повод, насилност и последице иредентистичких демонстрација Албанаца на Косову и Метохији 1968</i>	441
Јован Д. Симијановић, Мирјана М. Симић, <i>Покушај самоубиства на седници Среској комитети Савеза комуниста Србије у Краљеву 1954. године (Сукоби у Среском комитету среза Жичкој Комунистичке партије Србије 1948–1955.)</i>	457
Горан М. Јанићијевић, <i>Убиство и самоубиство између етике и естетике на одабраним примерима из историје уметности</i>	473

CONTENT

FOREWORD	11–16
----------------	-------

LANGUAGE AND LITERATURE

Jasmina M. Ahmetagić, <i>SUICIDE: THE CASE OF RJEPNIN</i> (<i>MILOŠ CRNJANSKI: THE NOVEL ON LONDON</i>)	19
Mirjana M. Bečejski, „ <i>STORY IS THE FUNDAMENTAL</i> <i>PRINCIPLE OF INTELLECT</i> “; <i>NARRATIVE EMPATHY</i> <i>IN THE COLLECTION OF DOCUMENTARY STORIES</i> <i>WHY I KILLED OF LJILJANA BINIĆANIN</i>	39
Jelena M. Vojinović Kostić, <i>LANGUAGE CHARACTERISTICS</i> <i>OF SUICIDE LETTERS</i>	55
Sena M. Mihailović Milošević, Ana M. Mumović, <i>FROM KNIGHTLY</i> <i>APPROVAL TO BALI OBVIOUSNESS: THE TIME WHEN</i> <i>„THE GUN ONLY JUDGES” IN THE STORIES</i> <i>OF GRIGORIJE BOŽOVIĆ</i>	67
Ana M. Andrejević, <i>SUICIDE IN ENGLISH RENAISSANCE CULTURE</i>	87

POLITICOLOGY, LAW, SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY

Dragan LJ. Tančić, Wolfgang Rohrbach, Snežana M. Prostačenko, <i>SUICIDE AND THE RIGHT TO LIVE</i>	107
Yana Komar Vladimirovna, <i>TRAGEDIES OF THE CIVIL WAR</i> <i>IN DONBAS IN MONUMENTS</i>	123
Yuri V. Shanin, <i>MASS KILLINGS OF ODESSA CITIZENS:</i> <i>REACTION OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS</i>	139
Todor Galunov, <i>THE JUDICIAL REFORM OF BZNS</i> <i>AND POLITICAL PARTIES (1920)</i>	147
Kogut Victor Grigorievich, Nuryshv Gennady Nikolaevich, <i>ON THE ISSUE OF THE „ALBANIZATION“ OF THE BALKANS</i>	155

Baranetsky Andrey Naumovich, <i>THE DESTRUCTION OF THE PEOPLE OF THE USSR AND THE PROBLEM OF SUBSTANTIATING THEIR SELF-IDENTIFICATION</i>	161
Marina D. Mijatović, <i>SUICIDE AS A RESULT OF VIOLENCE IN A PARTNER RELATIONSHIP</i>	179
Bojan N. Ševo, Polona Šprajc, Natalia Kirinko, <i>SUICIDE TERRORISM AND VICTIMS OF SUICIDE TERRORISM</i>	191
Srdjan Ž. Slović, <i>TERRORISM AS THE INDIVIDUAL OR COLLECTIVE ACT OF VIOLENCE</i>	203
Ratomir D. Antonović, <i>ETHICAL ASPECTS OF HOMICIDE</i>	215
Nenad M. Antonijević, <i>THE VERDICT OF THE COUNTY COURT IN BELGRADE AGAINST WILLIAM CLINTON AND OTHERS FROM 21ST OF SEPTEMBER 2000, AND HISTORICAL SOURCE FOR MURDERS OF THE CITIZENS OF FEDERAL REPUBLIC OF YUGOSLAVIA IN NATO AGRESSION 1999.</i>	231

HISTORY, ARCHEOLOGY, ETHNOLOGY

Marko P. Atlagić, Aleksandar L. Martinović, Filip M. Obradović, <i>MASSACRE IN SREBRENICA 1995 IS THE BIGGEST TRIUMPH OF PROPAGANDA</i>	253
Anchev Stefan Ivanov, <i>SUICIDE OF USERS OF THE NEOLIBERAL MODEL OF GOVERNING THE WORLD</i>	267
Vesna S. Zarković, <i>DIPLOMATIC REPRESENTATIVES OF RUSSIA AMONG THE SERBIAN PEOPLE AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY – VICTIMS OF BALKAN POLITICS –</i>	281
Milutin D. Živković, Ivana S. Ženarju Rajović, <i>FORMS OF TORTURE OF ETHNIC AND RELIGIOUS VIOLENCE IN KOSOVO AND METOHIJA AND STARA RAŠKA (1878–1945)</i>	303
Božica Ž. Slavković Mirić, <i>THE IMPACT OF KILLING/SUICIDE OF THE ALBANIAN MINISTER OF ECONOMY NAKO SPIRU ON THE YUGOSLAV-ALBANIAN RELATIONS 1945-1948</i>	317
Dalibor Z. Velojić, <i>MORTALITY RATES OF SOLDIERS IN THE REGION OF THE KOSOVO MILITARY DIVISION 1919-1934</i>	335
Ena S. Mirković, <i>THE LIQUIDATION OF THE „PEOPLE’S ENEMIES“ AND „COLLABORATORS“ IN BELGRADE AFTER WORLD WAR II</i>	349

Uroš S. Šešum, <i>ASSASSINATION OF THE CHETNICK DUKE GLIGOR SOKOLOVIĆ IN 1910 AND SERBIAN PUBLICITY</i>	373
Ratomir Z. Milikić, <i>VICTIMS OF COUPS IN MODERN SERBIAN HISTORY UNTIL 1941</i>	385
Petar R. Ristanović, <i>THE MURDER OF DANILO MILINČIĆ 1982 AND OPENING OF KOSOVO ISSUE IN SERBIAN PUBLICITY</i>	403
Nemanja Ž. Dević, <i>SUICIDES IN THE CIVIL WAR IN SERBIA 1941-1945. YEARS</i>	421
Miomir B. Gatalović, <i>THE OCCASION, VIOLENCE AND CONSEQUENCES OF IRREDENTIST DEMONSTRATIONS OF ALBANIANS IN 1968</i>	441
Jovan D. Simijanović, Mirjana M. Simić, <i>SUICIDE ATTEMPT DURING CONFERENCE MEETING IN REGIONAL DEPARTMENT OF COMMUNIST PARTY OF SERBIA IN KRALJEVO IN THE YEAR OF 1954 (CONFLICTS IN THE REGIONAL DEPARTMENT OF COMMUNIST PARTY OF SERBIA IN ŽIČA DISTRICT 1948-1955)</i> ...	457
Goran M. Janićijević, <i>MURDER AND SUICIDE BETWEEN ETHICS AND AESTHETICS IN SELECTED EXAMPLES FROM THE HISTORY OF ART</i>	473

*Драган Љ. ТАНЧИЋ**

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

*Волфганг РОРБАХ***

Централна Европска академија наука и уметности, Салцбург

*Снежана М. ПРОСТАЧЕНКО****

Адвокатска комора Београда, Београд

САМОУБИСТВО И ПРАВО НА ЖИВОТ****

Апстракт: Живот и право на живот је основа људског битисања, како у прошлости, садашњости, тако и у будућности. Током историјског развоја, живот и право на живот су као друштвени реалитети често нарушавани, како од појединачних, тако и колективних субјеката, на многим просторима и у различитим временима. Право на живот код појединачних или колективних субјеката безброј пута је нарушавано због болести, старости, немоћи, а посебно у ратним сукобима. Последице су биле немерљиве. Самоубиство и право на живот као друштвене појаве су узрочно-последично повезане. Од античке политичке и правне теорије па до садашњих дана, о самоубиству, суициду, као појави и процесу, у научнотеоријском фонду су постојали различити приступи, почев од Платона, Аристотела, и сада. Хришћанска вера је осудила самоубиство као највећи грех а самоубице су биле највећи грешници.

Кључне речи: самоубиство, право на живот, анксиозност, депресија.

САМОУБИСТВО КАО ДРУШТВЕНА ПОЈАВА И ПРОЦЕС

Људска историја нам показује да је једна од битних друштвених појава и реалитета самоубиство. Наиме, тај реалитет, историјски посматрано, уназад хиљаду и више година био је стално присутан у многим цивилизацијама. Историјски показатељи из давне прошлости показују нам да су

* Виши научни сарадник, ORCID 0000-0002-1005-8156, dragan_tancic@yahoo.com

** Академик, , ORCID 0009-0008-6514-6891 wolfgang.rohrbach.g@gmail.com

*** Адвокат, ORCID 0009-00054131-9143, adv.nenapro@gmail.com

**** Рад је написан у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством науке, технолошког развоја и иновација РС.

се често сами убијали људи који су били стари, болесни или жене након смрти супруга, штићеници или слуге након смрти свога господара. Такве одлуке нису биле субјективне, напротив, то је од њих друштво очекивало.

Неспорно је, да су се промишљања, замисли, модели, идеје, концепти и концепције о самоубиству појављивали у сваком животном добу, у различитим временима и местима. Суицидално понашање појединаца третира се као молба, вапај за схватање и помоћ. Уколико су анксиозна и депресивна расположења дуготрајна и ако околина није у довољној мери заинтересована за њихове патње, лица која прете самоубиством то често и ураде. Из тих разлога се данас по целом свету отварају строго дефинисани центри за помоћ лицима који имају намеру да се сами убију, да им се пружи благовремена помоћ.

Према подацима Светске здравствене организације (СЗО/WHO) број самоубистава у свету је константно у порасту, тако да се сваког минута деси по једно самоубиство. Посматрано у светским размерама, сваке године самоубиство изврши око 1.000.000 људи. Према часопису Нова економија (број 111, јуна 2024. године) у „земљама Европске уније (ЕУ) број самоубистава је смањен у последњој деценији за око 14 одсто, показују подаци Еуростата. У ЕУ број самоубистава износио је 47.252 у 2020. години, што је 0,9 одсто свих смртних случајева пријављених те године и у односу на 2011. годину, број самоубиства је мањи за 7.371. Подаци Еуростат-а показују да је као и претходних година, стопа самоубистава у Европској унији била је већа код мушкараца (77,1 одсто) него код жена. Од земаља ЕУ, у Литванији је регистрована највећа стопа самоубистава 2020. године (21,3 смртна случаја на 100.000 становника), следи Мађарска (17,1), Словенија (17) и Естонија (16,3). Супротно тим земљама, Кипар има најнижу стопу самоубистава (3,5 смртних случајева на 100.000 становника), затим Малта и Грчка, Италија и Словачка, према подацима Еуростата“.¹

Из напред наведеног, неспорно је, да су самоубиства, а у вези са тим и право на живот, као светске и регионалне појаве и процеси, изузетно значајне и сложене друштвене, научне и стручне појаве, које изискују мноштво питања и још више одговора. Питања, одговори и објашњења су неопходни како би се превазишло тренутно стање, које очигледно представља озбиљан друштвени и научни проблем људској цивилизацији. Последице самоубистава су катастрофалне по свако друштво, како на светском, тако и на регионалном нивоу, тако и у државама где се број самоубистава повећава.

Самоубиство и право на живот су узрочно-последично повезани и из тих разлога ове две појаве, реалитети, процеси и појмови су друштвено и научно и стручно актуелни и значајни. О самоубиству, суициду, као појави и процесу, у научнотеоријском фонду су постојали различити приступи,

1 <https://novaekonomija.rs/vesti-iz-sveta/broj-samoubistava-u-eu-14-odsto-manji-za-10-godina>, приступљено 08.06.2024.

почев од Платона, Аристотела, па све до данашњих дана. Платон у „*Закони*“ истиче да је самоубиство срамотан чин. Аристотел је сматрао да је самоубиство штетно за друштво и породицу. Неодобравање самоубиства у Атини за последицу имало је да су се самоубице спаљивале ван града и то што даље од гробова других Атињана. На сличан начин су сахрањиване и самоубице у Спарти, на Кипру... У старом Риму робовима и војницима било је забрањено самоубиство, једино је племићима исто било дозвољено. Стоици су оправдавали самоубиство као разуман и рационалан начин прекида живота, док су Епикурејци према животу и смрти били незаинтересовани. Хришћанска вера је осудила самоубиство као највећи грех а самоубице су биле највећи грешници. Свети Августин је сматрао да је живот дар од Бога и да се самоубиством крши божија заповест „Не убиј“ и из тих разлога је самоубицама 562. године ускраћен погребни обред, а 693. године из цркве су ескомуницирани сви који су извршили самоубиство (Миноа 2008; Алварез 1975). Самоубиства су се у средњем веку вршила због разних врста „лудила“, тако, у ренесанси доминантан мотив су била самоубиства из части, али је и даље била присутна осуда самоубиства.

Велики интерес за изучавање самоубиства прво је показала психијатрија и у њиховим првим уџбеницима исто је разматрано као ментално обољење. Данас, то је проблем више наука и научних дисциплина, веома сложен друштвени, научни и стручни проблем. Прва научна истраживања о самоубиствима појавила су се током друге половине 19. века у оквиру социолошких студија, и то пре свега научне студије: „Самоубиство“ Емила Диркема. Он је један од првих теоретичара самоубиства и по њему самоубиства су последица нарушене друштвене равнотеже и нарушених друштвених односа између појединца и друштвених институција. Диркем је сматрао да су самоубиства друштвени, социолошки а не само медицински и психолошки проблем. У науци је позната студија о историји самоубиства из 1922. године, која је обухватила период од антике до XX века, и то Албера Бајеа из 1922. године (*Самоубиство и морал/ Le Suicide et la morale*), које је значајан извор података о овој појави, а што наглашава Жорж Миноа (Миноа 2008: 12). Ерих Фром је сматрао да су самоубиства највише присутна тамо где је присутна већа заступљеност девијација (криминалитет, наркоманија, алкохол и др.).

Када се разматра проблем самоубиства, неопходно је научно размотрити и објаснити и покушај самоубиства, парасуицид. То је радња која је могла за последицу могла имати смртни исход, али није. То је манифестација намере која није успела и иста се класификује као високо ризичан чинилац самоубиства, посебно психичко стање које представља веома високи ризик за самоубиство и исти се препознаје преко неколико чинилаца:

1. постепени пад интереса, воље и активности,
2. пораст ретрофлектиране агресије,
3. суицидалне фантазије.

У научнотеоријском фонду не постоји једна општеприхваћена дефиниција појма самоубиства. Напротив, постоји мноштво дефиниција а што је условљено припадности неком парадигматском и теоријско-методолошком правцу. Генерално узев, самоубиства се дешавају због мноштва нерешених проблема, притисака, психичких сметњи, губитка запослења, љубавних мука, осрамоћености, алкохолизма, наркоманије и сл. Многи аутори сматрају да самоубилачки чин садржи неколико елемената: прво, жељу лица да се убије, друго, жељу да буду убијени, и под три, жељу да умру, при чему је обавезно присуство: агресивности, депресивности, анксиозности, импулсивности. Према многим истраживањима велики број лица која изврше самоубиство, пре смрти, показују неке опште индикаторе:

- тужни су, повучени, осетљиви, нервозни, уморни, неодлучни, безвољни, узнемирани и хиперактивни;
- не могу да се сконцентришу на пословне обавезе, незаинтересовани за свој изглед;
- претерано дуго или мало спавају, буде се јако рано ујутру, мучи их несаница;
- немају потребу да једу или пак превише једу;
- немају интересовање за пријатеље, секс, уобичајене друштвене активности;
- много размишљају о новцу, болестима;
- плаше се да ће полудети, да ће повредити себе или друге;
- имају наглашен осећај кривице, стида, самомржње;
- без наде за будућност;
- конзумирају наркотику или алкохол, или једно и друго;
- изгубили вољену особу: смрт, развод, одбацивање и игнорисање од стране партнера или партнерке, губитак самопоуздања, самопоштовања;
- појава самоубиствених идеја, изјава, планова;
- били су или су жртве физичког, психичког, економског или сексуалног насиља;
- учествују у кривичним поступцима, тужилачким истрагама, бивају притворени у затворима или излазе из затвора злостављани др.

Од многих дефиниција издвојили би једну карактеристичну дефиницију и то проф. Миловановића, која објашњава појам самоубиства. Наиме, према професору Миловану М. Миловановићу „под самоубиством треба искључиво подразумевати: намерно уништавање сопственог живота“ (Миловановић 1929: 9). Аутор истиче да „сваки хаотични поступак, при коме се случило лишење свог живота, а то се није желело и није се ни могло намеравати, треба сматрати као задесни чин одн. као задесну смрт“ (Миловановић 1929: 10), чиме он истиче суштинску разлику између намерног уништавања свог живота и других понашања, која могу на први поглед да личе на самоубиство. Миловановић наводи да се самоубиства генерално узев, могу класификовати на директна и индиректна самоубиства.

Цитирани аутор под директним самоубиствима обухвата а на основу критеријума трајања самоубистава:

1) напрасна самоубиства – чије извођење траје секундама, минутама или сатима и која се завршавају са смртним исходом од 12 до 24 часова (Миловановић 1929: 10);

2) лагана самоубиства – која трају данима, месецима, годинама док се не окончају са смртним исходом;

Под индиректним самоубиствима Миловановић обухвата самоубиства где самоубица има претежно пасивну улогу, због недостатка храбрости, социјалних и верских норми, тако што себе у ситуације које су опасне по живот или се насумице излажу смртоносним подвизима.

Миловановић самоубиства класификује и на:

а) проста самоубиства где самоубица убија само себе;

б) заједничка, сложена и проширена;

в) двојна, породична;

г) симулисана и дисимулисана;

д) тенденциозна;

ђ) истовремена и покушај самоубистава;

е) билансно;

ж) рецидивно и

з) комбиновано самоубиство (Миловановић 1929: 10-13).

Професор Миловановић када дефинише појам самоубиства прави јасну дистинкцију између самоубиства и покушаја самоубиства. Тако, под покушајем самоубиства он схвата „више поступака који то нису, него таквих који су то стварно били, и много више онаких који су тако изгледали, него оних који су то у истину били“ (Миловановић 1929: 13), при чему он истиче одређену сличност самоубиства и самоповреде (Миловановић 1929: 13), али и битну разлику која се манифестује у побудама и по сврси (Миловановић 1929: 14). Према Миловановићу „покушај самоубиства је хотичан поступак у циљу намерног уништавања сопственог живота, али, при томе се нанело само оштећење свога здравља или..... покушај је промашено намерно уништење сопственог живота или..... покушај самоубиства је неуспело самоубиство. Напротив, хотичан чин намерног и искључивог оштећења само и једино свог здравља је самоповреда“ (Миловановић 1929: 13-14).

Миловановић истиче два суштинска чиниоца који су битни како за самоубиство, тако и за самоубице. На првом месту наводи „суицидни мотив“ под којим он схвата чињеницу „која побуђује и подстиче на извршење самоубиства, чињеница коју самоубица сматра као повод и разлог за уништење свог живота“ (Миловановић 1929: 19), где он мотиве дели на ендогене и егзогене. Ендогени мотиви се односе на соматичка и психичка оболења самоубице, а егзогени на афективна, морална или економска стања самоубица. Наведени аутор наглашава да у сваком појединачном случају могу се утврдити „главни и споредни мотиви“ и да „нема самоубица

без мотивације нити постоје самоубиства без мотива“ (Миловановић 1929: 20). Поред суицидног мотива, цитирани аутор наводи и „суицидну психу“ за коју је карактеристично постојање „поремећеност нагона за самодржањем у смислу ослабљености животног нагона и појачаности нагона за уживањем...., неборбеност или условна борбеност...., појачана самосвест, егоцентричност и интроспективност..., скептичност и критичност, безпредрасудност и ирелигиозност, неаклимативност... (Миловановић 1929: 21) Имајући у виду суицидне мотиве и суицидну психу самоубица, Миловановић изводи закључак да је самоубиство као појава и процес резултат два суштинска чиниоца: суицидне психе и суицидних мотива и да само уколико постоји садејство ова два чиниоца, онда резултат може бити самоубиство. Према његовом схватању, уколико не постоји наведено садејство два битна чиниоца, онда је самоубиство неостварљиво.

Професор Стојиљковић је на становишту да професор Миловановић говори о „самоубилачком менталитету“ који је примаран код личности будућих самоубица, а тек потом долазе до изражаја самоубилачки мотиви. Стојиљковић сматра да многи појединци упадају у разне „... тешке животне кризе, па ипак сви не извршавају самоубиство. Сви они не располажу тим „самоубилачким менталитетом“, иако „број самоубистава из године у годину расте и да је он велик у северним земљама (на пример у Шведској)“ (Стојиљковић 1979: 121-122). Стојиљковић је на становишту да постоји велики број изведених самоубистава и да су иста озбиљан, како друштвени тако и научни и стручни проблем, имајући у виду превенцију самоубистава, ментално-хигијенску профилаксу и стварање квалитетнијих и хуманијих међуљудских односа, чиме се у битној мери може смањити број самоубистава.

Вечито питање које се поставља и тражи одговор: да ли се може на научној основи дати објашњење зашто се неко одлучио да изврши самоубиство одн. да ли је у питању нека појава процес, или неки догађај... и који је то довољан разлог да се неко одлучи на овај чин. Довољан разлог за неког може бити значајан а за неког недовољан, инфантилан и сл. Периоди који су најризичнији за самоубиства су на почетку болести (када неко лице сазна да има неку тешку болест пре него што се отпочело са терапијом, када се опоравља, и у том времену смогне снаге да се убије, обично на пролеће или у рано лето. Лица показују своја суицидална осећања, и то:

- имају пројектоване идеје како да изврше самоубиство;
- завршавају неке за њих значајне послове и обавезе током живота
- испољавају и друге манифестације да пројектују самоубиство
- повлаче се у себе и избегавају комуникацију са другима
- говоре како се осећају усамљено, изоловано и одбачено,
- остају упорно на проблемима за које не виде решења,
- показују неверу у неке системске и традиционалне односе, не верују у правду, веру,
- исказују негативна осећања, потиштеност, безнађе, губитак самопоштовања и др.

ПРАВО НА ЖИВОТ

Живот је неприкосновен а право на живот је витално људско право и као такво је нужна претпоставка постојања свих других права, те с тога има универзално значење. Како је то природно право, предмет је интересовања не само правних теоретичара, већ и филозофа, политиколога, социолога, лекара и других професија... Основно значење људских права је да су она инструмент ограничења државне власти. Обим поштовања људских права показује карактер односа између државе и грађанина. Али и поред тога ово се људско право стално крши, живот не престаје природним путем већ силом од стране других људи (пример су ратови) који би требали да право на живот узимају као основну претпоставку живљења свих нас. Без обзира што је право на живот прокламовано многим међународним документима, без адекватних инструмената заштите је мртво слово на папиру, те с тим у вези, кривичноправна заштита је најделотворнији вид заштите права на живот, јер је слобода да чинимо оно што нам закони дозвољавају или како каже Фридрих фон Шилер „најлепши снови о слободи сањају се у тамници“.

Када говоримо о еволуцији људских права, Атина је имала праксу да су сви грађани једнаки пред законом, без обзира на политичку моћ или имовину. Римско схватање људских права имало је дубоко упориште у античкој Грчкој, па је тако Цицерон сматрао да поред закона који владају људима постоје вечни закони и природни закони који су исти јер се Бог и природа подударају. Римско царство је одликовала идеја да је држава средство за остварење благодети њених грађана. Тако у Јустинијановој дигести стоји да је природно право оно по коме се сви људи рађају слободни. Међутим, позитивно право је пракси, ипак однело победу.

Институционализација људских права започета је у Енглеској и то доношењем Велике повеље слободе 1215. године, да би се 1628. године наставило доношењем Петиције о правима, која је била увод у Енглеску револуцију, а касније доношењем Закона о правима 1689. године. Велики допринос афирмисању идеје о људским правима дао је Томас Хобс истичући да природна субјективна права треба изводити из „човеку урођеног нагона за одржавањем живота“. Процес конституисања људских права започет је у оквиру Француске и Америчке револуције. С тим у вези, треба поменути Декларацију о независности из 1776. године која у први ред ставља три неутуђива права: право на живот, право на слободу и право на срећу. Француска декларација из 1789. године је била основа за идеју да закон једне државе мора да садржи одредбе, прво оне које се односе на људска права и оне које се односе на организацију државне власти. У Сретењском уставу исто су постојале одредбе о људским правима које су чиниле скоро 1/5 свих уставних чланова.

Процес интернационалног конституисања људских права започео је доношењем Повеље Уједињених Нација 1945. године. Даљи кораци у погледу разраде и допуне врста људских права су пактови, конвенције о људским правима како на међународном тако и регионалном нивоу.

Право на живот је лично право, право прве генерације и право негативног статуса. Оно је елементарно право човека и у хијерархији људских права је на врху. Према томе, право на живот је природно право. Сви правни документи у којима се прокламују права грађана потврђују ово право а устави савремених држава у одредбама о правима човека истичу право на живот као прво међу једнаким правима грађана. Устав Републике Србије у члану 24 прописује „Људски живот је неприкосновен“. У Републици Србији нема смртне казне, и забрањено је и клонирање људских бића. Изменама Кривичног закона од 200. смртна казна је укинута а уместо исте уведена је казна затвора од 40 година.

Право на живот заштићено је и међународним документима а међу најважнијим је Универзална декларација о људским правима где у члану 3. стоји „Свако има право на живот, слободу и безбедност личности“, док се у Европској конвенцији о заштити људских права и основних слобода смртна казна потпуно укида. Ограничења људских права могућа су само законом, ако Устав дозвољава, у обиму неопходном да се сврха ограничења задовољи уз поштовање принципа сразмерности. Приликом ограничења појединог права оно мора бити легитимно, јер се њиме задире у суштину зајемченог права. Међутим, постоје људска права од којих се не може одступити, која су неприкосновена и методом нумерације тачно су утврђена. Тако Устав Републике Србије обухвата списак од седамнаест права а међу њима је право на живот.

Нека ограничења права на живот предвиђена су чланом 2. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, према коме се не сматра противправним лишење слободе које проистекне из употребе силе која је нужна приликом одбране неког лица од незаконитог насиља, извршења законског лишења слободе или спречавање бекства лица лишењем слободе или предузимања законских мера ради сузбијања нереда или побуне. Треба имати у виду и кривично-правне институте, нужну одбрану и крајњу нужду, код којих лишење живота се не сматра противправним. Ниједна кривична санкција није изазвала такве расправе као што је смртна казна у погледу оправданости примене. Како она спада у казну елиминације, друштво настоји да из своје средине одстрани учиниоца кривичног дела како не би имао могућност да дело понови. Смртна казна се у почетку своје примене извршавала на веома свиреп начин са циљем да осуђенику нанесе што више душевног и телесног бола при чему су најчешћи облици били: набијање на колац, спаљивање на ломачи до савремених метода као што су гасне коморе или смртоносне инјекције. У Европи, једино у Републици Српској и Белорусији није укинута смртна казна, те се као таква у Белорусији спроводи на начин што се осуђеном пуца у потиљак с тим што родбина није обавештена када ће бити извршена, нити се зна где је тело сахрањено. Опречна су мишљења о дејству смртне казне, па тако аболиционисти наводе да смртна казна нема оправдања поготово у случају грешке суда а такође се показало да нема ефекта на степен криминалитета у друштву.

Она је за њих злочин, лицемерно обележје правде јер се злочин сузбија злочином. Неосновано је да друштво које забрањује убиства, убија своје припаднике. Са друге стране, присталице смртне казне наводе да убица чином убиства губи право да тражи заштиту свог живота, те држави даје право на позивање на нужну одбрану а све у циљу генералне и специјалне превенције, јер укидањем смртне казне грађани би прибегавали приватној освети услед незадовољства поступцима државе. Ипак државе које имају смртну казну поштују нека ограничења, па се тако она може изрећи само за умишљајне злочине са смртном последицом. Смртна казна се изриче у складу са законом који је важио у тренутку извршења кривичног дела и од стране надлежног суда при чему не сме бити повређено неко друго законом заштићено право или је заштићено Конвенцијом о геноциду. Исто тако, смртна казна не може се извршити над трудном женом ни лицем млађим од 18 година. Најзад, у складу са правом на живот спада и право осуђеног на смрт да тражи помиловање и замену казне, остављајући могућност да се ствар размотри са моралне, хуманитарне и политичке стране, с обзиром да извршење смртне казне се противи праву на живот ако осуђено лице није имало могућност да тражи ублажавање казне.

Међународни протокол о грађанским и политичким правима УН изричито захтева да свака држава потписница законом гарантује право на живот и налаже обавезу да заштита живота људи од самовољног лишења живота. Држава не сме да осујети људе у њиховом остваривању права на живот јер то није пуко битисање под било каквим условима. Уколико дође до повреде других права на начин који доводи до скраћивања живота, тада су повреде тих права довеле до повреде права на живот. Лишење живота није једини облик повреде права на живот, већ су то и друге радње које не окончавају човеково постојање али утичу на његово трајање које би без тих повреда било дуже.

Свако признато право има своју вредност ако је ефикасно правно заштићено, уколико је само диспозиција а није заштићено санкцијом било би морална, обичајна али не и правна норма. Зато право на живот мора бити од стране правног поретка заштићено одговарајућим правним мерама, имајући у виду изузетну важност тог права, кривично-правна заштита мора бити на одговарајући начин постављена. С обзиром на то а у вези члана 2 Конвенције за заштиту људских права и основних слобода стоје три елемента заштите: уздржавање од кршења права на живот као негативна обавеза, позитивна обавеза која се састоји од у томе да држава мора да предузме кораке ради заштите појединца од опасности, као и процесна обавеза државе да истражи околности под којима је дошло до лишавања живота. Када дође до кршења права на живот државе су дужне да спроведу истрагу која води проналажењу, гоњењу и кажњавању одговорног лица. Употреба силе не сме бити већа од апсолутно нужне силе која мора бити сразмерна у односу на постизање тих циљева. Међутим, несразмерна сила може бити оправдана када се заснива на уверењу да је у датом тренутку

из добрих разлога сматрана ваљаном али се испостави накнадно као погрешна. Терет доказивања одговорности је на подносиоцу пријаве, при чему исти мора директно осетити последице кршења права о којем се расправља.

Што се тиче лица лишених слободе, држава има посебне обавезе да предузме мере ради заштите њихових живота. У нашем правном систему, Закон о извршењу кривичних санкција налаже државним властима да обезбеди здравствену заштиту као и да спречавају самоубиства затвореника. Овај закон прописује услове за примену принуде над осуђеним лицем као и под којим условима државни орган може да употреби ватрено оружје. Поред овога, држава има обавезу да обезбеди животе појединих осуђеника да их не угрозе поступци других затвореника.

Све напред наведено указује да се не може говорити о праву на живот без адекватне кривично-правне заштите па се с тим у вези постављају три питања која се односе на субјекта права на живот, момента у којем заштита настаје и када се завршава. У Републици Србији ова заштита регулисана је Уставом РС. Конкретно, овде могу се издвојити они видови инкриминација којима се штити право на живот. У ту групу спадају различити облици убиства. Они су обухваћени главом тринаест Кривичног законика РС као кривична дела против живота и тела. Заштитни објекат кривичних дела прописаних у овој глави јесте живот и тело човека. Постоје и друге инкриминације којима се такође пружа заштита животу и телу али она имају за циљ пре свега заштиту неких других добара (кривично дело из члана 321 став 2 КЗ, кривичноправна заштита се пружа претежно уставном уређењу и безбедности земље). Наведена глава КЗ садржи како кривична дела чија се последица састоји у повреди односно у уништењу живота и тела тако и кривична дела која за последицу имају угрожавање живота и тела. Кривични законик РС прихвата уобичајену поделу и то на обично и тешко убиство а поред тога постоје привилеговани облици убиства прописани као посебна кривична дела. Кривично дело убиство може се извршити само према живом човеку. Жив човек као објект радње постоји од момента рођења па до смрти. Као релевантан, узима се почетак порођаја без обзира да ли је природан или се врши хирушком интервенцијом. За постојање објекта радње потребно је да је дете живо рођено. Као моменат смрти узима се престанак рада свих можданих функција. Последица кривичног дела убиство је смрт другог лица. Да би постојало кривично дело између радње извршења и последице мора постојати узрочна веза. Код кривичног дела убиства у нашој судској пракси преовладава теорија еквиваленције. У пракси постоје случајеви када неки накнадни услов скрене узрочни ток и заснује нови узрочни ланац који доводи до смрти. Ако се радња учиниоца може довести у везу са тим накнадним околностима које су непосредно проузроковале смрт, узима се да постоји узрочност. Тако у случају да је смрт наступила као последица тешког запаљења плућа, а до запаљења је дошло као последица компликација и повреде нанете пројектилом испаљеног у груди, узима се да постоји убиство, иако је смрт наступила 9 месеци након

извршења дела (ВСС; Кк 834/91). На субјективном плану за постојање кривичног дела убиства неопходан је умишљај. Довољан је и евентуални – да је учинилац пристао на наступање смрти пасивног субјекта. Код покушаја убиства довољно је да умишљај учиниоца обухвата смрт као последицу кривичног дела убиства. У вези с тим, у пракси је тешко разграничити покушај убиства и покушај тешке телесне повреде.

Код питања ко је субјект права на заштиту и ко као такав ужива право на кривичноправну заштиту, сви људи имају једнако право на живот без обзира на све различитости. Код дефиниције људског живота споран је његов почетак и крај. Истиче се да се у периоду зачећа до рођења живот кривично-правно штити инкриминацијом недозвољеног прекида трудноће а од рођења инкриминацијама различитих облика убиства. Устав РС гарантује право човеку да слободно одлучи о рађању деце (члан 63). Према Закону о прекиду трудноће у здравственим установама, донет 2005. године, прекид трудноће може се извршити до десете недеље трудноће захтевом трудне жене, уз писмену сагласност. Чланом 2 и 3 прописно је да се прекид трудноће не може извршити када се утврди да би се њиме теже нарушило здравље или угрозио живот жене. После десете недеље трудноће, он се може дозволити само ако то налажу медицински или криминално-политички разлози. Из овога неминовно произилази закључак да је живот детета заштићен после десете недеље трудноће а пре тога оно је ограничено правом мајке, тако да право на живот детета стоји дијаметрално супротно праву жене да одлучује о свом телу. Као што је напред истакнуто, сам моменат рођења узима се моменат одвајања детета од мајке што је моменат када може доћи инкриминације кривичног дела Убиство детета при порођају које може бити извршено за време или непосредно након порођаја.

САМОУБИСТВО НИЈЕ КРИВИЧНО ДЕЛО

Самоубиство није кривично дело с обзиром да титулар права на живот може самостално да располаже својим животом, при чему човек није слободан да одлучи о свом рођењу али слободно може располагати правом на своју смрт. У том смислу нужно проистиче да је човек једино живо биће које је свесно да ће умрети и као што је речено, може сам одлучивати о сопственом престанку живота, као и на који начин и то пре исхода одређеног природом. Поставља се питање због чега је човек опседнут мишљу о свом ограниченом живљењу у датом периоду, ограниченом интегруму, недефинисаног чиниоца које зовемо временом? Човек је не само нагонско већ и емоционално биће и у том смеру он осмишљава сопствено постојање. Како је човек дар природе, од почетка живота стреми свом крају трошећи се у својој природној и социолошкој мисији нестајући у ништавиљу. Управо то је та езистенцијална драматичност живљења коју дефинишемо правом

на живот. Следеће питање је како то човек који живи у људској заједници сопственом одлуком прекида животни ток пре него што то учини природа? Закон пролазности кроз време је фактор који човеку обликује егзистенцијалну комплексност његовог постојања. Према томе, живот су „кораџи“ кроз многа искушења која га стављају у позицију бесмислености живљења. Дакле, шта је човеков живот? Ако је живот човека добро дато природом долазимо до питања смисла његовог живљења. Животни токови човека, кроз историју, одређени су како кочиона тако и деструктивна битисања која могу да иду у екстрем или фанатизам. Зато се питамо колико у томе учествује, као израз слободног духа, субјективна мотивација да у одређеним околностим датог живота за могући крај изабере самоуништење.

Самоубиство односно суицид као избор за престанак живота за сада је својствен само људском роду. Тражење одговора је у дубинама природе из које и долази нагонски чинилац човекове природе. Самоубиство као негација животности је у ствари један тмуран излаз из природног живљења. Човек са унутрашњим конфликтима испољава нетрпељивост „према сопственом постојању“ те „неретко убија другог па себе“. Човек се одликује несигурношћу и крхкошћу које условљавају његов животни ток и то у нечему што умни потенцијал није у могућности да рационално објасни. Људи који у себи носе незадовољство датим животом уништавају све око себе, убијајући своје ближње па и себе, те тако самоубиство постаје игра моћи природе а човек као разумно биће се свесно и вољно приклања чињеници смрти. Мотиви за такав чин су безбројни и зато није могуће одредити оптимални параметар који делује на вољу. У страниој као и нашој литератури вршена су истраживања а једно од валидних је рађено у Војводини где су били укључени психоматски, психопатолошки, социолошки чиниоци а посебно: обољења, старачка усамљеност, љубавни конфликти, алкохолизам, неуспех у школи... те се може рећи да је она ендогене а нарочито егзогене природе, нема „самоубица без мотивације“. Све оно што човек доживљава условљено је пријатношћу или непријатношћу где је у основи у ствари борба добра и зла. Према схватању Јунга „тај дуалитет живи свуда“, али „слободан човек најмање мисли о смрти и његова мудрост није разматрање о смрти већ о животу“. Чињеница је да природа одређује границу људског трајања и у њима се стално дешавају законитости живљења али и таква дејства која неминовно дотичу здравствени систем код човека. Ако човек, што је природно, воли самога себе, питање које поставља Фреуд „Откуда из те немерљиве нарцисоидности се јавља нагон за самоуништењем?“ По Толстојевом поимању ако човек иде у смрт, он није повредио закон природе тиме што је негирао право на живот већ се по својој умности суочио са безизлазом које му субјективно-објективно живљење донело, па тако је самоубиство исказао као нужност.

Процес унутрашњих противуречности мењају мисаони ток о смислу живота и човек одлази у смрт јер су за њега услови живота тежи од чина смрти. Овде треба имати у виду да се искључују самоубиства из разлога

неизлечивих болести, тешких соматских обољења и извесних психичких стања. Разлози који наводе човека на самоубиство – негацију права на живот имају широк круг околности које токови живота доносе. Самим тим, самоуништење морамо посматрати као социјално-психолошки феномен и третирати га у оквиру целокупне културе узимајући у обзир економске прилике, карактерне узорке и друштвене норме, али, како год схватан феномен самоубиства, изгледа да нам никад неће бити познато јер суицид ће свакодневно, дакле, увек бити присутан као проблем живљења.

Како је напред наведено, у Републици Србији самоубиство није кривично дело али радње подстрекавања и помагања лицу да изврши самоубиство су кажњива. Имајући ово у виду, поставља се питање да ли трећа лица могу лишити живота лице на његов захтев, што намеће проблем еутаназије. Сама реч еутаназија означава „лаку смрт“ (eu – добра, thanatos – смрт). Појам еутаназије обухвата широк круг чињења и нечињења која за циљ имају исту последицу а то је олакшавање пута до смрти. Еутаназија може бити активна и пасивна. Активна еутаназија се састоји од директног или индиретног чињења, које за последицу има намерно изазвану смрт лица. Пасивна еутаназија се састоји од нечињења одређених радњи које би лицу продужило живот, али и патње. Такође, постоји подела на вољну и невољну еутаназију. Вољна се спроводи на захтев пацијента, док се невољна спроводи над лицима која нису у стању да изразе своју вољу а то се углавном односи на лица са ниско развијеном интелигенцијом или на лица у вегетативном стању. Пасивна еутаназија је у већини законодавстава легализована и то у виду одбијања пацијента на медицински третман позивајући се на право на самоодређење као основ за одбијање третмана. Активна еутаназија је у већини земаља забрањена, осим у Холандији, Швајцарској, Белгији, Немачкој и још неким земљама. Луксембург, Албанија као и Америчке федералне државе Монтана, Орегон и Вашингтон не познају кривично дело помоћ у самоубиству. За разлику од наведених држава у Републици Србији је прописано да активна еутаназија повлачи кривичну одговорност. Кривичним закоником из 2006. године уводи се кривично дело Лишење живота из самилости (члан 117), тј. убиство из милосрђа као посебан облик привилегованог убиства. Радња извршења састоји се у лишавању живота другог лица али то лишавање живота мора доћи на озбиљан и изричит захтев пасивног субјекта. Озбиљан захтев постоји ако је он последица слободне воље пасивног субјекта. Пасивни субјект може бити само пунолетно лице. Уколико се ради о лицу код којег је наступила мождана смрт иако постоје још неке животне функције постојаће неподобан покушај овог кривичног дела. Следећи услов је да је то лице у тешком здравственом стању. Ово треба тумачити у смислу да се то лице налази у таквом здравственом стању које му причињава патње, које је неизлечиво и које има смртни исход. Пасивни субјект мора бити умишљајно лишен живота. Умишљај обухвата не само радњу извршења, последицу и узрочну везу, већ и остала битна обележја

кривичног дела. Субјективно биће кривичног дела обухвата и одређену побуду. Наиме, лишавање живота се мора извршити из самилости према пасивном субјекту. Ради се о алтруистичком мотиву који се са аспекта морала позитивно вреднује. Уколико код извршиоца постоји још нека побуда, може постојати ово кривично дело уколико та друга побуда не искључује самилост.

Како у Републици Србији не постоји ни један пропис који изричито забрањује еутаназију, у Кодексу професионалне етике Лекарске коморе Србије еутаназија се забрањује наводећи да је то лажни хуманизам који је у супротности са медицинском етиком, па тако у члану 62 прописује да ће лекар уважити жељу добро информисаног, неизлечиво оболеог пацијента, о вештачком продужењу његовог живота израженој при здравој свести. Даље, наведени Кодекс прописује и однос према умирујућем пацијенту налажући право на помоћ, негу и људски однос. Лекар је дужан да умирућем пацијенту обезбеди услове за достојанствену смрт и у границама свог деловања омогући пацијенту да умре олакшано, али природним путем. Дакле, убризгавање лекова против болова чија количина може довести до убрзаног умирања представља радњу кривичног дела а не олакшање у третману болова умирујућег пацијента.

У вези са заштитом права на живот појављује се и питање дозвољености клонирања људи. Устав Републике Србије изричито забрањује, док је у Кривичном законнику предвиђено у члану 252 став 2 „да ће се казном затвора од 3 месеца до 5 година казнити онај који врши клонирање људи или врши експерименте у том циљу.“

Поред кривично-правне постоје и други видови заштите права на живот. Устав Републике Србије и то члан 22. став 1. предвиђа да свако има право на заштиту пред судом коме је повређено људско или мањинско право зајмчено Уставом као и право на уклањање последице које су повредом настале.

Иако право на живот има високи статус, ово право ипак нема такву заштиту као забрана мучења, нечовечног поступања и кажњавања гарантована чланом 3 Европске конвенције о људским правима. Живот није продукт законске регулативе већ биолошких закона, тако да је он изнад друштва. Право на живот је потребно схватити као право на живот достојан човека. Међутим, неке казне изречене, саме по себи су противуречне урођеном људском достојанству. Примена смртне казне директно је условљена степеном развијености друштвено-политичког система, што потврђује и чињеница да су социјалистичке земље примењивале смртну казну у много већем обиму од капиталистичких земаља. Из тог разлога поновно увођење исте у државама које су је укинуле је корак уназад у сфери заштите права на живот.

Човек не може да утиче на околност када ће да се роди тзв. први детерминизам људске цивилизације, али човек има слободу да сам себе лиши живота.

ИЗВОР

Жорж 2008: Миноа Жорж. *Историја самоубиства*, Нови Сад: Mediteran Publishing.

ЛИТЕРАТУРА

Алварез 1975: Алфред Алварез, *Окружни бој, Студија о самоубиству*, Београд: „Вук Караџић“.

Миловановић 1929: Милован М. Миловановић, *Самоубиство*, Београд: Scientia

Стојиљковић 1979: Србољуб Стојиљковић, *Психијатрија са медицинском психологијом*, седмо, прештампано издање, Београд – Загреб: Медицинска књига.

Dragan Lj. TANČIĆ

Wolfgang ROHRBACH

Snežana M. PROSTACENKO

SUICIDE AND THE RIGHT TO LIVE

Summary

Suicides and the right to live, as social phenomena and realities, are significant and complex social, scientific and professional phenomena, which, both in the past and now, require a multitude of questions and answers. These two social problems were, and still are, the eternal problem of human civilization. The consequences of suicides, which are catastrophic for the human race, society, both on a global and regional level, in countries, are particularly problematic, because it is undeniable that their number is constantly increasing.

Human life is inviolable, and the right to live is an essential human right and as such is a necessary prerequisite for the existence of all other rights, and for this reason it has a universal meaning. The right to live is a natural right. The extent of respect for human rights is also an indicator of the relationship between the state and the citizen. Life and the right to live must be understood as the right to a live worthy of a human being, and that is the basis of every society.

Keywords: suicide, right to live, anxiety, depression.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

179.7(082)
343.61(082)
821.163.41.09(082)

УБИСТВО и самоубиство у научном и уметничком стваралаштву : тематски зборник научних радова од међународног значаја / [уредили и приредили Ивана Женарју Рајовић ... [и др.]]. - Приштина [тј.] Лепосавић : Институт за српску културу, 2024 (Пирот : Pi-press). - 492 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 150. - Стр. 11-16: Предговор / Уредници = Foreword / Editors. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-89025-53-8

а) Самоубиство -- Зборници б) Убиство -- Зборници
в) Књижевност -- Мотиви -- Самоубиство -- Зборници
г) Књижевност -- Мотиви -- Убиство
COBISS.SR-ID 147531273